



KULUTTAJAVIRASTON OHJEET RATSASTUS- PALVELUIDEN TURVALLISUUDEN EDISTÄMISEKSI

Kuluttajaviraston
julkaisusarja 4/2004

ISSN 0788-544X
ISBN 951-681-064-0 (nid.)
ISBN 951-681-065-9 (PDF)

Kuluttajaviraston ohjeita

Dnro 2003/52/5728

8.7.2004

Säädösperuste:

- Laki kulutustavaroiden ja kuluttajapalvelusten turvallisuudesta 75/2004

Kohderyhmät:

- toiminnanharjoittajat
- valvontaviranomaiset

KULUTTAJAVIRASTON OHJEET RATSASTUSPALVELUIDEN TURVALLISUUDEN EDISTÄMISEKSI

Kuluttajavirasto antaa ohjeen ratsastuspalveluiden turvallisuuden edistämiseksi. Ohje perustuu kulutustavaroiden ja kuluttajapalvelusten turvallisuudesta annettuun lakiin (75/2004).

Ohjeiden tarkoituksena on kulutustavaroiden ja kuluttajapalvelusten turvallisuudesta annetun lain perusteella määrittää ratsastuspalveluiden turvallisuutta koskevat vähimmäisvaatimukset, lisätä ratsastuspalveluiden turvallisuutta ja tehostaa tuoteturvallisuuslainsäädännön mukaista turvallisuuden valvontaa sekä ennaltaehkäistä onnettomuuksia ja tapaturmia.

Nämä ohjeet tulevat voimaan 8 päivänä heinäkuuta 2004.

Ylijohtaja



Marita Wilska

Apulaisjohtaja



Tomi Lounema

SISÄLLYS

1	OHJEIDEN TARKOITUS.....	4
2	SOVELTAMISALA.....	4
3	PERUSKÄSITTEET.....	4
4	RATSASTUSPALVELUIDEN TURVALLISUUDELLE ASETETTAVAT YLEISET VAATIMUKSET	6
5	MARKKINOINTI JA ASIAKKAILLE TOIMITETTAVAT ENNAKKOTIEDOT	6
6	TURVALLISUUSASIAKIRJA.....	8
6.1	Yleistä	8
6.2	Riskien arviointi ja hallinta.....	8
6.3	Onnettomuskirjanpito, onnettomuuden syyn tutkinta ja ilmoitusvelvollisuus	9
7	HENKILÖKUNTA JA HENKILÖKUNNAN ENSIAPU- JA TURVALLISUUS- KOULUTUS	9
7.1	Henkilökunnalle asetettavat perusvaatimukset.....	9
7.2	Henkilökunnan ensiapu- ja turvallisuuskoulutus.....	10
8	ASIAKKAAT.....	11
8.1	Ratsastajan varustautuminen	11
8.2	Asiakkaan opastaminen	11
8.3	Vaellus- ja maastoratsastuksille sekä leireille osallistuvat asiakkaat	12
8.4	Lapset ja nuoret asiakkaat.....	12
8.5	Erytisryhmät.....	13
9	RAKENNUKSET JA RAKENTEET	13
9.1	Rakennusten ja rakenteiden yleinen turvallisuus.....	13
9.2	Eläinsuojat	15
9.3	Aitaukset ja maneesit.....	15
9.4	Tallialueen ympäristö	16
10	REITIT JA YLEISÖTILAISUUDET	16
10.1	Reitit	16
10.2	Yleisötilaisuudet	17
11	RATSASTUSVÄLINEET JA HENKILÖNSUOJAIMET.....	17
12	HÄTÄTILANNEVALMIUS	18
12.1	Ensiapu- ja pelastusvalmius.....	18
12.2	Hätätilannevalmius vaelluksilla, retkillä ja leireillä	19
13	ALIHANKINTA JA KARSINAPAIKAN VUOKRAUS	19
14	RATSASTUSPALVELUN HEVOSET JA NIIDEN SOVELTUVUUS	20

15	ELINTARVIKETURVALLISUUS.....	20
16	ILMOITUKSET JA VAKUUTUKSET	21
	16.1 Ilmoitukset.....	21
	16.2 Vakuutukset.....	21
17	TUOTETURVALLISUUSLAINSÄÄDÄNNÖN MUKAINEN VALVONTA	22
18	OHJEIDEN TOTEUTTAMINEN	22
19	OHJEIDEN VOIMAANTULO	22
20	MUITA MÄÄRÄYKSIÄ, OHJEITA JA SUOSITUKSIA	22
	20.1 Soveltuvaa lainsäädäntöä.....	22
	20.2 Standardeja	23
	20.3 Ratsastukseen sekä turvallisuuteen liittyvää kirjallisuutta	24
	Liite 1: Malli turvallisuusasiakirjaksi	25
	Liite 2: Malli turvallisuussuunnitelmaksi vaelluksille, maastoratsastuksille ja leireille.....	27
	Liite 3: Malli tapausilmoituslomakkeeksi.....	28
	Liite 4: Yhteystahoja	29
	Liite 5: Lajiliittoja, järjestöjä ja yhdistyksiä	30
	Liite 6: Ohjeita tallilla liikkujille	31
	Liite 7: Ohjeita ratsastajille	32

KULUTTAJAVIRASTON OHJEET RATSASTUSPALVELUIDEN TURVALLISUUDEN EDISTÄMISEKSI

1 OHJEIDEN TARKOITUS

Ohjeiden tarkoituksena on kulutustavaroiden ja kuluttajapalvelusten turvallisuudesta annetun lain (75/2004) perusteella määrittää ratsastuspalveluiden turvallisuutta koskevat vähimmäisvaatimukset, lisätä ratsastuspalveluiden turvallisuutta ja tehostaa tuoteturvallisuuksilainsäädännön mukaista turvallisuuden valvontaa sekä ennaltaehkäistä onnettomuuksia ja tapaturmia.

Kuluttajavirasto on laatinut nämä ohjeet yhteistyössä Espoon terveydensuojelun, Hevosopisto Oy:n, Itä-Suomen lääninhallituksen, Lastensuojelun Keskusliiton, Suomen Hippos ry:n, Suomen Ratsastajainliitto ry:n, Suomen Vakuutusyhtiöiden keskusliiton, Tapiola -ryhmän ja elinkeinonharjoittajien edustajien kanssa.

2 SOVELTAMISALA

Laki kulutustavaroiden ja kuluttajapalvelusten turvallisuudesta koskee elinkeinonharjoittajan kuluttajille elinkeinotoimintansa yhteydessä tarjoamia palveluita ja muita palvelun tarjoajia, jotka luovuttavat muussa kuin elinkeinotoiminnassa palveluita kuluttajiin rinnastettavien henkilöiden käytettäväksi. Laki ei koske yleishyödyllistä yhdistystä siltä osin kuin se tarjoaa palveluita jäsenilleen muussa kuin elinkeinotoiminnassa.

Ohjeita sovelletaan ratsastuspalveluiden ja niihin rinnastettavien palveluiden turvallisuuden määrittämiseen tuoteturvallisuuksilainsäädännön soveltamisalalla. Ohjeita ei sovelleta kilpailuihin, mutta niitä sovelletaan kilpailujen katsomoihin ja katsojien turvallisuuden varmistamiseen sekä kilpailutapahtumissa myytäviin ja jaettaviin tavarihin sekä muihin tarjottaviin palveluihin (esim. talutusratsastus, kärryajelut).

Ohjeen soveltamisalaan kuuluvat esimerkiksi kentällä, maastossa ja muissa ympäristöissä tapahtuva ratsastaminen, ratsastuskoulut, poniravikoulut, ravileirit, tallitoiminta, erilaiset tapahtumat, henkilöille tarjottavat hevoskuljetukset ja muut ratsastuspalvelut sekä muu tuoteturvallisuuksilainsäädännön mukainen hevosiin liittyvä toiminta. Ohjeita sovelletaan myös karsinapaikkojen vuokraukseen rakennusten ja rakenteiden sekä vuokraajien ohjeituksen osalta.

3 PERUSKÄSITTEET

Elinkeinonharjoittaja: Luonnollinen, yksityinen tai julkinen oikeushenkilö, joka tuloa tai muuta taloudellista hyötyä saadakseen ammattimaisesti valmistaa, suorittaa, pitää kaupan, tarjoaa, myy tai muuten elinkeinotoimintansa yhteydessä luovuttaa kulutustavaroita ja kuluttajapalveluksia (esim. yritys, yhdistys tai kerho tarjoaa palvelua maksua vastaan tai kylkiäisenä) (Laki kulutustavaroiden ja kuluttajapalvelusten turvallisuudesta 1 §).

Hyväksyttävä riski: Hevosten kanssa toimimiseen liittyy aina vaaroja ja mahdollisuus loukkaantua (esim. hevosen selästä putoaminen, hevonen potkaisee asiakasta). Riski on

hyväksyttävä, jos ratsastuksessa tai ratsastuspalvelussa on toteutettu tilanteeseen nähden tarkoituksenmukaiset toimet vaarojen poistamiseksi.

Läheltä piti –tilanne: Odottamaton tapahtuma, josta olisi voinut seurata onnettomuus (standardi BS 8800:fi). Tilanteeseen liittyvät eri tekijät ovat aiheuttaneet vaaran, mutta henkilövahingoilta on vältytty.

Maastoratsastus: Ratsastusta maastossa, palveluun ei sisälly ruokailua eikä yöpymistä (Matkailun ohjelmapalvelujen normisto (MoNo) –raportti).

Muu palvelun tarjoaja: Julkinen tai yksityinen oikeushenkilö, joka luovuttaa muussa kuin elinkeinotoiminnassa kulutustavaroita tai kuluttajapalveluksia kuluttajiin rinnastettavien henkilöiden käytettäväksi (esim. kuntien, seurakuntien, koulujen ja oppilaitosten tarjoamat palvelut, joista ei peritä maksua) (Laki kulutustavaroiden ja kuluttajapalvelusten turvallisuudesta 1 §).

Pelastussuunnitelma: Pelastuslainsäädännön [pelastuslaki (468/2003) 9 § ja Valtioneuvoston asetus pelastustoimesta (787/2003) 9 ja 10 §] edellyttämä suunnitelma. Pelastussuunnitelmaan sisällytettävät asiat ovat osa turvallisuusasiakirjaa. Pelastussuunnitelmalla ja omatoimisella varautumisella suojataan yleisemmin ihmistä, omaisuutta ja ympäristöä todennäköisiltä vaaroilta ja vahingoilta.

Ratsastuspalvelu: Luonnossa tai rakennetussa ympäristössä tapahtuva, toiminnanharjoittajan tai asiakkaan omien hevosten kanssa tapahtuva, johdettu tai opastettu toiminta tai toiminnan seuraaminen.

Ratsastusretki: Ratsastusta maastossa, palvelu sisältää ruokailun, mutta ei yöpymistä (Matkailun ohjelmapalvelujen normisto (MoNo) –raportti).

Riski: Haitallisen tapahtuman todennäköisyys ja seurausten vakavuus (Riskin arviointi, STM).

Riskien arviointi: Laaja-alaista ja järjestelmällistä vaarojen ja terveyshaittojen tunnistamista sekä niiden merkitysten arvioimista turvallisuudelle, terveydelle ja omaisuudelle. Tavoitteena on parantaa turvallisuutta.

Toiminnanharjoittaja: Elinkeinoharjoittaja tai muu palvelun tarjoaja.

Turvallisuus: Toiminta on turvallista, jos siihen liittyvät riskit ovat hyväksyttäviä. Turvallisuudella tarkoitetaan kokonaisvaltaista fyysistä ja psyykkistä turvallisuutta niin, ettei kenellekään aiheudu loukkaantumista tai vammautumista, ei horjuteta tarpeettomasti psyykkistä tasapainoa eikä aiheuteta vahinkoa omaisuudelle.

Turvallisuusasiakirja: Toiminnanharjoittajan laatima kirjallinen asiakirja, jossa on määritelty ratsastuspalvelun toimintaan ja turvallisuuteen liittyviä asioita esim. turvallisuudesta vastaava henkilö, henkilökunnan tehtävänjako, riskien arviointi ja hallinta, turvallisuussuunnitelma, avunhälyttämisjärjestelyt erilaisiin onnettomuus-, vaara- ja vahinkotilanteisiin.

Vaara: Tekijä tai olosuhde, joka voi saada aikaan fyysisesti, psyykkisesti tai taloudellisesti haitallisen tapahtuman.

Vaellusratsastus: Ratsastusta maastossa, palvelu sisältää ruokailun ja yöpymisen (Matkailun ohjelmopalvelujen normisto (MoNo) –raportti).

4 RATSASTUSPALVELUIDEN TURVALLISUDELLE ASETETTAVAT YLEISET VAATIMUKSET

Ratsastuspalvelu tai siihen osallistuminen ei saa olla kulutustavaroiden ja kuluttajapalvelusten turvallisuudesta annetun lain 6 §:ssä tarkoitettulla tavalla vaarallista palveluun osallistuvan kuluttajan terveydelle tai omaisuudelle. Ratsastuspalvelu ei saa myöskään aiheuttaa vaaraa tai haittaa sen vaikutuspiirissä oleville muille henkilöille esim. katsojille, ohikulkijoille. Palvelusta tulee antaa Valtioneuvoston asetuksen mukaiset tiedot (Asetus kulutustavaroista ja kuluttajapalveluksista annettavista tiedoista tulee voimaan vuoden 2004 aikana). Työntekijöiden (työsuhteinen henkilökunta, vapaaehtoistyö ja alle 18 –vuotiaat) turvallisuus tulee huomioida työturvallisuuslain (738/2002) edellyttämällä tavalla.

Kulutustavaroiden ja kuluttajapalvelusten turvallisuudesta annetun lain 3 §:n mukaisesti toiminnanharjoittaja vastaa ratsastuspalvelun turvallisuudesta koko palvelun ajan (esim. tallialue, koko reitti, koko leiritoiminta).

Ratsastuspalvelun on oltava kulloinenkin osallistujaryhmä ja osallistujien lukumäärä sekä olosuhteet huomioon ottaen riittävän turvallista. Toiminnanharjoittajan on etukäteen määritettävä ratsastuspalveluun yhtäaikaaisesti osallistuvien asiakkaiden enimmäismäärä eri toiminnoissa (esim. kenttä, maneesi, maasto, leiri, vaellus) ja eri ryhmien (aloittelijat, lapset, erityisryhmät) osalta. Toiminnanharjoittajan on myös etukäteen määritettävä turvallisuuden kannalta tarpeelliset ikä-, taito- tai muut vaatimukset ja rajoitukset. Ratsastuspalveluun osallistuvien asiakkaiden yhtäaikaisten enimmäismäärä sekä mahdolliset rajoitukset on merkittävä turvallisuusasiakirjaan.

Ratsastuspalveluille tulee tarvittaessa asettaa olosuhterajat. Jos toiminta ei ole turvallista, ei palvelua tule suorittaa. Toiminnanharjoittajalla tulee olla selkeät toimintaohjeet, miten toimitaan, jos olosuhteet muuttuvat toiminnan aikana (esim. kova ukkonen). Toimintaohjeet olosuhteiden muuttuessa tulee merkitä turvallisuusasiakirjaan ja niiden tulee olla koko henkilökunnan tiedossa.

5 MARKKINOINTI JA ASIAKKAILLE TOIMITETTAVAT ENNAKKOTIEDOT

Markkinoinnissa tulee noudattaa kuluttajansuojalain (38/1978) vaatimuksia. Markkinoinnin tulee sisältää kuluttajien terveyden tai taloudellisen turvallisuuden kannalta tarpeelliset tiedot. Kuluttajansuojalain 2 luvun 2 §:n mukaan markkinoinnissa ei saa antaa totuudenvastaisia tai harhaanjohtavia tietoja. Markkinoinnissa ei myöskään saa jättää pois kuluttajan kannalta merkittäviä tietoja tai esittää tietoja epäselvästi (esim. siten, että kuluttajalle syntyy tavalla tai toisella väärä käsitys tarjotun palvelun sisällöstä tai sen hankkimiseen liittyvistä seikoista).

Markkinointimateriaalin (esim. mainokset, esitteet) tulee kuvata realistisesti tarjottavia toimintoja ja palveluita. Markkinointimateriaalissa tulee kuvata, kenelle tapahtuma on tarkoitettu. Markkinoinnissa esitetyn kuvamateriaalin tulee olla todellisilta suorituspaikoilta. Kuvissa esiintyvillä henkilöillä tulee olla toimintaan tarkoitettut henkilönsuojaimet.

Kaikille vaellus- ja maastoratsastuksille sekä ratsastusleireille osallistuville asiakkaille tulee toimittaa ennen toiminnan alkua kirjallista ennakkotietoa. Kirjallinen ennakkotieto tulee antaa yleisimmillä osallistujaryhmien kielillä niin, että asiakas ymmärtää turvallisuuden kannalta tarpeelliset seikat. Ennakkotiedot voidaan esittää myös markkinointimateriaalissa.

Vaellus- ja maastoratsastuksille sekä ratsastusleireille osallistuville asiakkaille jaettavien ennakkotietojen tulisi sisältää mm.:

- Kuvaus toiminnan luonteesta (esim. millaisessa toimintaympäristössä ratsastus tapahtuu) ja mahdollinen reittiselostus tai päiväohjelma.
- Toiminnan ajallinen kesto.
- Asiakkailta mahdollisesti vaadittava ennakko-osaaminen tai taitotaso.
- Mahdolliset rajoitukset esim. iän tai terveydentilan suhteen.
- Varusteet, jotka osallistujan täytyy itse ottaa mukaan sekä mahdolliset rajoitukset asiakkaiden omien varusteiden käyttämiseen.
- Tarpeelliset toiminta- ja käyttäytymisohjeet ratsastuksen ja/tai leirin aikana, opastus tarvittavien henkilönsuojainten asianmukaiseen käyttämiseen (esim. kypärän käyttöpakko), toimintaohjeet hätätilanteiden varalta, ohjeet keskeyttämisen varalta sekä mahdolliset muut turvallisuus- ja toimintaohjeet ratsastuksen ja/tai leirin jälkeen.
- Turvallisuudesta vastaava henkilö ja hänen varahenkilönsä sekä heidän yhteystietonsa.
- Toiminnasta vastaava henkilö ja hänen yhteystietonsa (jos eri kuin turvallisuudesta vastaava henkilö).
- Olosuhteet tai tilanteet, jotka voivat johtaa ratsastuksen/leirin peruuntumiseen tai välittömään keskeyttämiseen.
- Tieto siitä, että päihteiden vaikutuksen alaisena ratsastukseen osallistuminen on kiellettyä. Asiakkaille tulee kertoa etukäteen, että asiakkaiden toimintakunto voidaan tarvittaessa tarkastaa ennen palveluun osallistumista.

Asiakkaiden ennakkoilmoittautuminen ja asiakkailta etukäteen saatavat tiedot (esim. terveystietolomake, lapsen huoltajien yhteystiedot) helpottavat ratsastuspalvelun suunnittelua ja lisäävät asiakkaiden turvallisuutta. Asiakkailta etukäteen saatavat tiedot kuten ratsastustaito, ikä, paino ja pituus helpottavat sopivan hevosen tai reitin valintaa tälle asiakkaalle. Asiakkaille tulee kertoa, jos heitä ei ole tapaturmavakuutettu toiminnanharjoittajan puolesta.

6 TURVALLISUUSASIAKIRJA

6.1 Yleistä

Toiminnanharjoittajan tulee laatia kirjallinen turvallisuusasiakirja, joka sisältää ainakin liitteessä 1 olevan mallin mukaiset vähimmäistiedot ratsastuspalvelun turvallisuuden varmistamisesta. Vaellus-/maastoratsastuksen tai ratsastusleirin ollessa kyseessä tulee turvallisuusasiakirjan liitteenä olla erillinen liitteen 2 mukainen turvallisuussuunnitelma.

Turvallisuusasiakirja tulee käydä läpi henkilökunnan ja vapaaehtoistyöntekijöiden kanssa ja heidän tulee varmentaa sisällön ymmärtäminen nimikirjoituksellaan. Turvallisuusasiakirja tulee säilyttää helposti löydettävässä paikassa. Turvallisuusasiakirjaa tulee päivittää tilanteiden ja olosuhteiden muuttuessa. Henkilökunnan tulee kerrata turvallisuusasiakirjan sisältö säännöllisesti ja turvallisuusasiakirja tulee käydä läpi aina uuden henkilön perehdyttämisen yhteydessä.

Turvallisuusasiakirja voidaan yhdistää pelastuslainsäädännön (pelastuslaki 468/2003 ja Valtioneuvoston asetus pelastustoimesta 787/2003) edellyttämän pelastussuunnitelman kanssa. Toiminnanharjoittajan tulee varautua omatoimisesti vaaratilanteiden varalta. Pelastussuunnitelman tarkoituksena on kiinnittää toiminnanharjoittajan huomio tulipalon varhaiseen havaitsemiseen, omatoimiseen alkusammutukseen, ihmisten ja eläinten pelastamiseen sekä tarvittavien laitteiden ja järjestelmien toimivuuteen.

Toiminnanharjoittajan tulee ottaa huomioon myös työturvallisuuslain (738/2002) vaatimukset ja mm. laatia työsuojelun toimintaohjelma.

Eri turvallisuussuunnitelmien yhdistäminen tai kokoaminen yhteen selkeyttää toimintaa ja helpottaa suunnitelmien päivittämistyötä.

6.2 Riskien arviointi ja hallinta

Toiminnanharjoittajan tulee arvioida ratsastuspalveluun liittyvät riskit. Riskien arviointi tulee laatia kirjallisesti osana turvallisuusasiakirjaa. Riskien arvioinnin ja hallinnan avulla voidaan suunnitelmallisesti ennaltaehkäistä mahdollisten tapaturmien ja onnettomuuksien syntyminen.

Riskien arvioinnissa ja hallinnassa:

1. Tunnistetaan, mitä vaaroja toimintaan liittyy, missä tilanteissa vaaroja voi esiintyä ja millaisia tapaturmia tai onnettomuuksia toiminnassa voi sattua (esim. putoaminen, hevosen säikähtäminen).
2. Mietitään toimenpiteitä vaarojen poistamiseksi, riskien pienentämiseksi sekä tapaturmien ja onnettomuuksien ennaltaehkäisemiseksi.

Riskien arvioinnissa on suositeltavaa miettiä, mistä vaaroista saattaa aiheutua vakavimmat tapaturmat ja minkä vaarojen osalta on suuri todennäköisyys, että ne aiheuttavat onnettomuuden. Mietittäessä toteutettavia toimenpiteitä tulee eniten huomiota kiinnittää vaaroihin, joiden seurauksilla on suuri vakavuus tai joilla on suuri todennäköisyys tapahtua.

6.3 Onnettomuuskirjanpito, onnettomuuden syyn tutkinta ja ilmoitusvelvollisuus

Toiminnanharjoittajan on pidettävä onnettomuuskirjanpitoa, joka sisältää tapahtuneiden onnettomuuksien lisäksi myös vakavat läheltä piti –tilanteet. Apuna onnettomuuksien dokumentoinnissa voidaan käyttää tapausilmoituslomaketta (tapausilmoituslomakkeen malli on esitetty liitteessä 3), johon merkitään sekä asiakkaille että työntekijöille sattuneet onnettomuudet ja läheltä piti –tilanteet sekä niiden seuraukset. Tapausilmoituslomake on tarkoitettu toiminnanharjoittajan omaan käyttöön.

Onnettomuuksien ja niiden syiden tutkinta ja analysointi antaa pohjaa riskien arvioinnille ja hallinnalle sekä turvallisuusjärjestelmän kehittämiseksi. Onnettomuuskirjanpidon kautta tiedot ovat tarvittaessa viranomaisten ja mm. vakuutusyhtiöiden saatavilla.

Kulutustavaroiden ja kuluttajapalvelusten turvallisuudesta annetun lain 4 §:n mukaan toiminnanharjoittajan tulee ilmoittaa kaikista toiminnassa sattuneista vakavista onnettomuuksista (esim. sairaalahoitoa vaatineista tapaturmista) ja erityisen vakavista läheltä piti –tilanteista ensi tilassa kunnan tuoteturvallisuusvalvontaviranomaiselle (terveystarkastajalle), lääninhallitukselle tai Kuluttajavirastolle. Ilmoitus suositellaan tehtäväksi Kuluttajaviraston internet –sivuilla olevalla lomakkeella.

Työsuojelun valvontalain (131/1973) ja tapaturmavakuutuslain (608/1948) mukaan työnantajan tulee ilmoittaa työntekijälle sattuneet vakavat onnettomuudet työsuojeluviranomaiselle ja poliisille.

7 HENKILÖKUNTA JA HENKILÖKUNNAN ENSIAPU- JA TURVALLISUUSKOULUTUS

7.1 Henkilökunnalle asetettavat perusvaatimukset

Toiminnanharjoittajan tulee nimetä turvallisuusvastaava sekä hänen varahenkilönsä. Turvallisuusvastaavan ja varahenkilön nimi, yhteystiedot ja tehtävät on merkittävä turvallisuusasiakirjaan ja niiden on oltava kaikkien henkilökuntaan kuuluvien ja vapaaehtoistyöntekijöiden tiedossa.

Ratsastuksen ohjauksesta ja valvonnasta sekä koulutuksesta vastaavan henkilön tulee olla hevosalan ammattitutkintojärjestelmän mukaisen tutkinnon suorittanut (esim. ratsastuksenopettajan, -ohjaajan tai hevostenhoitajan tutkinnot) tai pitkäaikaisen käytännön kokemuksen omaava henkilö. Vaellusratsastuksessa tulee henkilökunnan hallita myös erätaidot esim. suunnistaminen, hätämajoittuminen jne. Jos alle 18 -vuotiaat toimivat kerhojen ohjaajina tai leiriavustajina, tulee toiminnanharjoittajan kiinnittää erityistä huomiota heidän ohjaukseensa ja toimintansa valvontaan.

Henkilökuntaa tulee olla riittävästi ottaen huomioon toiminnan laatu, asiakkaiden määrä ja taitotasot. Henkilökunnalle asetettuja vähimmäisvaatimuksia:

- Toimittaessa hevosten kanssa, tulee avustajan tai kerho-ohjaajan olla yli 14 vuotias. 14 – 18 vuotiaiden avustajien ja kerho-ohjaajien ohjaamisesta ja neuvonnasta tulee vastata yli 18 vuotias turvallisuusasiakirjassa nimetty vastuuhenkilö, jolla

on riittävä ammattitaito, esim. ratsastuksenopettaja. Vastuuhenkilön on oltava toiminnan välittömässä läheisyydessä.

- Alle 7 vuotiaille tarkoitettujen kerhojen ohjaajan tulee olla yli 18 vuotias.

Ryhmäkokosuosituksia:

- Jos vaelluksille osallistuu hyvän kokemuksen omaavia asiakkaita, tulee asiakasryhmän koon olla enintään 7 asiakasta/opas.
- Jos vaelluksille ja leireille osallistuu kokemattomia asiakkaita, tulisi heidän mukanaan olla aina vähintään 2 pätevää ohjaajaa, kuitenkin enintään 7 asiakasta/opas.
- Maneesissa ja kentällä tulee olla enintään 9 ratsastajaa/ohjaajaa. Ryhmä koko tulee harkita suhteessa kentän tai maneesin kokoon.
- Ryhmä koko tulee sovittaa asiakkaiden tarpeiden mukaan.
- Ryhmiin osallistuvien asiakkaiden enimmäismäärät eri toiminnoissa tulee merkitä turvallisuusasiakirjaan.

Ulkomaalaisten asiakkaiden turvallisuuden takaamiseksi tulee olla osallistujien määrään nähden riittävä määrä kielitaitoisia ohjaajia.

Vakituisilla työntekijöillä tulee olla kirjalliset toimenkuvat, joissa on esitetty henkilön tehtävät ja vastuut. Vakituisen henkilökunnan osalta tulee huomioida rikosrekisterilain (770/1993) 6 §:n 2 momentin nojalla vaadittava rikosrekisteriote työskennellessä pysyväisluonteisesti alaikäisten parissa.

7.2 Henkilökunnan ensiapu- ja turvallisuuskoulutus

Henkilökunnalla tulee olla toiminnan luonne ja laatu huomioon ottaen riittävät ensiapu-, pelastus- ja alkusammutustaidot.

Kaikkien työntekijöiden, myös vapaaehtoisten, on osattava hälyttää apua, tiedettävä keinot avun hälyttämiseksi ja tunnettava toimintatavat hätätilanteessa. Osallistujien saatavilla on oltava aina vähintään yksi ensiapukoulutuksen (vähintään Suomen Punaisen Ristin EA1 tai vastaavat tiedot ja taidot) ja alkusammutuskoulutuksen saanut henkilö. Ensiapukoulutuksen saaneiden henkilöiden koulutuksen kertaus on järjestettävä riittävän usein (esim. SPR:n EA -kortin voimassaoloaika on 3 vuotta). Ensiapu- ja pelastustaitovaatimukset ovat suuremmat silloin, kun toiminta tapahtuu maastossa tai taajama-alueen ulkopuolella. Tällöin ohjaajien ensiaputaitona tulee olla vähintään SPR:n EA2 -tasoinen koulutus (tai vastaavat tiedot ja taidot).

Kaikkien työntekijöiden tiedossa tulee olla henkilökunnan tehtäväjako (kuka pelastaa, antaa ensiapua, hälyttää apua, menee opastamaan jne.) ja johtamisvastuun määräytyminen onnettomuustilanteessa. Tehtäväjako ja johtamisvastuu tulee merkitä turvallisuusasiakirjaan.

Koko henkilökunnalle tulee järjestää vähintään kerran vuodessa turvallisuuskoulutusta ja valmiusharjoitusta, jolloin kerrataan käytännössä hälyttämistoimenpiteet, pelastus- ja sammutusvälineiden käyttö, elvytys ja toiminta tavallisimmista sairauskohtaustapauksissa ja tapaturmissa. Erityisesti tulee harjoitella pelastustoimenpiteitä ja henkilökunnan yhteistoimintaa. Valmiusharjoituksissa tulee käydä läpi myös eläinten pelastaminen. Koulutuk-

sista ja harjoituksista on pidettävä kirjaa, johon merkitään koulutuksen päivämäärä, ajallinen kesto, aiheet ja osallistujat sekä koulutuksen/harjoituksen johtaja.

Vaellus- ja maastoratsastuksilla sekä leireillä tulee erikois- ja hätätilanteita harjoitella todellisissa toimintamaastoissa. Harjoituksia voidaan pitää yhteistyössä esim. pelastusviranomaisten ja toisten toiminnanharjoittajien kanssa.

8 ASIAKKAAT

Liitteissä 6 ja 7 on esitetty tallilla liikkujille ja ratsastajille ohjeita, joita voi käyttää apuna annettaessa asiakkaille tietoa ratsastuksen turvallisuudesta.

8.1 Ratsastajan varustautuminen

Ratsastajan tulee käyttää hyväksyttyä mallia olevaa kypärää (CE –merkitty). Kypärän tulee olla kooltaan sopiva ja se tulee olla päähän oikein puettu. Jalkineissa tulee olla leveä korko. Jalkineen tulee olla sellainen, joka ei takerru jalustimeen eikä luista siitä läpi esim. ei lenkkeilyjalkineet eikä jalkine saa olla liian suuri. Parhaiten soveltuvia jalkineita ovat esim. ratsastus- tai kumisaappaat.

Asustesuosituksia:

- Housujen on hyvä olla joustavat, joissa saumat eivät hankaa eivätkä lahkeet nouse.
- Ratsastuspalveluun tulisi pukeutua sään mukaisesti.
- Lepattavia ja kahisevia vaatteita tulisi välttää, koska hevoset saattavat säikähtää niitä.
- Ratsastukseen soveltuvien käsineiden käyttö on suositeltavaa.
- Pitkät hiukset on pidettävä kiinni.
- Korvarenkaiden, sormusten ja lävistysten käyttämistä tulee välttää.
- Ratsastuksessa suositellaan turvaliivin (CE-merkitty) käyttöä.
- Maastoratsastuksessa tulee, tarpeen niin vaatiessa, käyttää heijastinliiviä tai muuta kiinteää heijastinta.

Ennen ratsastuspalvelun suorittamisen aloittamista tulee toiminnanharjoittajan tarkastaa, että osallistujilla on toiminnan edellyttämä, asiallinen vaatetus, joka suojaa riittävästi mm. sääolosuhteilta. Toiminnanharjoittaja on velvollinen antamaan asiakkaan käyttöön tarvittavat henkilönsuojaimet (kypärä, heijastimet) sekä varmistamaan, että henkilönsuojaimet ovat oikein kiinnitettyinä. Tarvittavasta vaateuksesta ja varustuksesta tulee kertoa asiakkaille ennakkoon esim. kirjallisessa ennakkomateriaalissa. Toiminnanharjoittajan olisi hyvä varautua antamaan asiakkaan käyttöön myös muita henkilönsuojaimia (turvaliivi) ja vaatteita (sadeasu, lämpimät vaatteet, sopivat jalkineet).

8.2 Asiakkaan opastaminen

Henkilökunnan tulee perehdyttää asiakas tallikäyttäytymiseen, hevosen käsittelyyn, muiden ratsastajien huomioimiseen sekä tarvittaviin välineisiin. Asiakkaan kanssa tulee käydä läpi tallisäännöt. Asiakkaalle tulee kertoa ratsastuksen vaarat (esim. hevosen arvaamaton käyttäytyminen, eri hevosten ominaispiirteet, kuten potkiminen) sekä toimintatavat, miten onnettomuuksia voidaan ennaltaehkäistä (esim. oikea pukeutuminen, satulaan nousutapa, hevosen käsittely, hevosten etäisyys ratsastettaessa). Lisäksi tulee painottaa suojainten

käyttämisen hyödyllisyyttä ja välttämättömyyttä sekä käydä läpi suojainten pukeminen, kiinnittäminen ja irrottaminen. Ohjaajan tulee varmistaa kypärän lisäksi satulan ja suitsien oikea kiinnittäminen. Asiakkaille tulee antaa ohjeet, miten toimitaan mahdollisessa hätätilanteessa ja miten hälytetään apua sekä kuka on toiminnan vastuhenkilö.

Ratsastettaessa liikenteessä tai mentäessä maastoon, tulee asiakkaille kertoa ratsastukseen liittyvät liikennesäännöt sekä yleiset ohjeet ja turvallisuusseikat, jotka liittyvät liikenteessä ratsastamiseen. Ratsastajille tulee kertoa myös hyvät tavat muita liikkuja kohtaan.

Asiakkaalle on kerrottava mahdollisista ikärajoituksista sekä rajoituksista päihteiden käytön suhteen. Jos päihteiden käyttö on ehdottomasti kiellettyä, siitä tulee ilmoittaa selkeästi (esim. ennakotietojen yhteydessä). Hevosilla ratsastettaessa, ajettaessa tai hevosta hoidettaessa on päihteiden käyttö tai päihteiden vaikutuksen alaisena oleminen aina kiellettyä. Toiminnanharjoittajalla on aina mahdollisuus ja velvollisuus estää tai keskeyttää palvelun suorittaminen turvallisuusseikkoihin vedoten.

Asiakkaiden tulisi välttää omien lemmikkieläinten (koirien, kissojen) tuontia eläinsuojiin ja tallialueille. Jos lemmikkieläimiä kuitenkin tuodaan, on ne pidettävä kytkettyinä.

Jos tapahtuma on esim. kertaluontoinen ohjelmanumero (esim. polttarit, työpaikkojen virkistystilaisuus), tulee asiakkaille ennen toiminnan suorittamista kertoa, että osallistuminen on vapaaehtoista. Asiakkaita ei saa pakottaa mukaan toimintaan.

8.3 Vaellus- ja maastoratsastuksille sekä leireille osallistuvat asiakkaat

Toiminnanharjoittajan etukäteen saamat tiedot osallistujista auttavat valmistautumaan tarvittaviin toimenpiteisiin. Jos osallistujina on lapsia, erityisryhmiä, liikuntarajoitteisia tai ulkomaalaisia, tulee toiminnanharjoittajan mukauttaa ohjelman rakenne ryhmän vaatimusten mukaan. Muutokset voivat liittyä esim. vaativuustasoon tai kestoaikaan.

Vaellus- ja maastoratsastuksille osallistuvien asiakkaiden tulee osata ratsastuksen perustaidot. Asiakkaiden ratsastustaidot tulee selvittää ennen vaellus- tai maastoratsastukselle lähtöä esim. koeratsastuksella kentällä. Asiakkaiden terveydentila olisi hyvä kartoittaa etukäteen. Terveydentila voidaan kartoittaa erillisellä terveystietolomakkeella, jonka avulla saadaan selville mm. toiminnan kannalta huomioon otettavat sairaudet ja allergiat. Tiedoista on apua mm. ohjelman rakenteen ja ruokailun suunnittelussa. Terveystietolomakkeiden osalta tulee ottaa huomioon henkilötietolain (523/1999) vaatimukset ja lomakkeet tulee säilyttää sekä hävittää asianmukaisesti ohjelman päättymisen jälkeen.

Jos vaelluksille tai leireille osallistuu ulkomaalaisia asiakkaita, on henkilökunnassa oltava osallistujien määrään nähden tarpeellinen määrä riittävän kielitaitoisia ohjaajia.

8.4 Lapset ja nuoret asiakkaat

Lasten ja lapsiryhmien kanssa työskenneltäessä henkilöstöä tulee olla enemmän ja sen tulee olla kokeneempaa kuin vanhempien ja pidemmälle harrastuksessaan edenneiden asiakkaiden kanssa. Ohjaajan tulee olla aina läsnä, kun lapset käsittelevät hevosia, myös ennen ja jälkeen ratsastustapahtuman.

Alle 18 vuotiailla vaelluksiin, ratsastusretkiin ja leireille osallistuvilla tulee olla huoltajan suostumus, joka varmistetaan luotettavasti (esim. huoltajan allekirjoituksella varustettu suostumus).

Ratsastuspalveluita tarjoavilla talleilla, vaelluksilla, leireillä ja ratsastuskouluilla sekä -kerhoilla tulee olla tiedossa lasten ja nuorten asiakkaiden huoltajien yhteystiedot, jotta heihin saadaan tarvittaessa yhteys.

8.5 Erityisryhmät

Erityisryhmien kohdalla (esim. vammaisratsastuksessa, ratsastusterapiassa ja sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa) henkilöstön määrälliset ja ammattitaitovaatimukset korostuvat. Erityisryhmiä ohjattaessa tulee ratsastusta ohjaavan henkilön lisäksi olla ko. erityistaitojen omaavia työntekijöitä, kuten vammaisratsastusohjaaja tai ratsastusterapeutti tai riittävästi ryhmästä vastaavia erityiskasvatuksellisen ammattitaidon omaavia työntekijöitä.

Erityisryhmien kanssa työskenneltäessä tulee kiinnittää suurta huomiota ratsastuksen ohjauksesta vastaavien henkilöiden ja erityisryhmän omien ohjaajien (esim. vanhemmat, lääkintävoimistelija, nuorisotyöntekijä) keskinäiseen yhteistyöhön ja tiedonkulkuun (mm. toiminnan riittävään etukäteissuunnitteluun ja erityisriskien ja -tarpeiden selvittämiseen) sekä asiakasryhmän kokoon ja käytettävien hevosten sopivuuteen.

Suunniteltaessa tiloja erityisryhmien tarpeisiin, on hyvä ottaa huomioon ”Esteettömät liikuntapaikat” opetusministeriön liikuntapaikkajulkaisussa 63 esitetyt asiat ratsastushallien osalta.

9 RAKENNUKSET JA RAKENTEET

9.1 Rakennusten ja rakenteiden yleinen turvallisuus

Yleistä

Rakennusten (esim. tallien, majoitustilojen) ja rakenteiden tulee soveltua käyttötarkoitukseensa. Majoitukseen käytettävien rakennusten tulee täyttää terveysuojelulainsäädännön [terveysuojelulaki (763/1994) ja terveysuojeluasetus (1280/1994)] vaatimukset. Rakennusten materiaalin valintaan ja kulkureittien turvallisuuteen tulee kiinnittää huomiota. Myös mahdollisesti käytössä olevien koneiden ja laitteiden tulee olla suoritettavanaan toimintaan soveltuvia ja täyttää niitä koskevat määräykset (esim. Valtioneuvoston päätös koneiden turvallisuudesta 1314/1994).

Paloturvallisuus

Vakuutusyhtiöiltä saatujen tietojen mukaan maatilarakennusten tulipalot ovat Suomessa lisääntyneet huomattavasti viimeisten kymmenen vuoden aikana (yleisimpinä syinä sähköpalot, lämmityslaitteet, huolto- ja korjaustyöt).

Rakennuksissa ja rakenteissa (esim. eläinsuojat, maneesit, katsomot, majoitustilat) tulee huomioida Suomen rakentamismääräyskokoelman määräykset (mm. lujuuksien ja paloturvallisuuden suhteen) sekä pelastuslainsäädännön mukaiset paloturvallisuusmääräykset.

Edellä mainittujen määräysten ja säädösten mukaan rakennuksista tulee olla riittävä määrä poistumisteitä (esim. eläinsuojissa ja muissa oheistiloissa vähintään kaksi toisistaan riippumatonta uloskäyntiä) ja poistumistiet tulee merkitä selvästi.

Rakennuksissa tulee olla palovaroittimet/paloilmoitinjärjestelmä ja helposti saatavilla oleva, toimintakuntoinen alkusammutuskalusto. Palontorjunta-automatiikan (sprinklaus, paloilmoitin- tai palovaroitinjärjestelmä, palovaroittimet jne.) avulla saadaan huomattava parannus paloturvallisuuteen.

Sammutus- ja pelastustehtävien järjestely on hyvä suunnitella etukäteen yhteistyössä pelastusviranomaisten kanssa. Pelastusteiden kulkukelpoisuudesta huolehtiminen ja pelastusyksiköiden pääsy rakennusten ja aitausten lähelle on huomioitava kaikkina vuoden aikoina (autojen pysäköinti, lumen aeraus). Myös sammutusveden hankintapaikka on merkittävä selvästi.

Sähköturvallisuus

Palovahinkojen ennaltaehkäisemiseksi tulisi huolehtia sähkölaitteiden ja –asennusten (erityisesti valaisimien ja lämmittimien) kunnossapidosta, huollosta ja määräaikaistarkastuksista. Sähköjohdot ja –laitteet sekä muut välineet, jotka voivat vahingoittaa hevosta tai joita hevonen voi vahingoittaa, on tarvittaessa suojattava tai sijoitettava hevosen ulottumattomiin.

Rikoksentorjunta

Rakennusten ja rakenteiden osalta tulee huomioida myös rikoksentorjunta. Rakenteellinen murtosuojaus (esim. lukitukset), elektroninen valvonta ja vartiointi ehkäisevät murto- ja ilkivaltavahinkojen lisäksi mahdollisia tuhopolttopauksia.

Tallikäyttäytyminen

Rakennuksissa tulee olla esillä, mm. kyltein, tallikäyttäytymiseen liittyviä hyviä toimintatapoja esim. hevosen ruokintaan, karsinoihin menemiseen, ovien kiinnittämiseen, tavaroiden säilyttämiseen liittyviä asioita. Tilat, jotka ovat yksityiskäytössä ja joihin ei ole tarkoitus päästää asiakkaita, tulee merkitä.

Tallin toimintasäännöt tulee jakaa uusille asiakkaille ja alaikäisten vanhemmille sekä sijoittaa näkyvälle paikalle tallilla esim. ilmoitustaululle. Säännöissä on kerrottava selkeästi, mitkä toiminnot ovat kiellettyjä (esim. tallissa huutaminen tai käytävillä juokseminen) ja mitä toimenpiteitä on esim. karsinassa työskentelyssä noudatettava (esim. kuinka hevoset on oltava kytkettyinä). Tallialueella tulee olla tupakointikielto paitsi siihen tarkoitettulla paikalla.

Huolto ja tarkastus

Rakennukset ja rakenteet tulee huoltaa ja tarkastaa säännöllisesti. Toiminnanharjoittajan tulee ottaa huomioon sisäasiainministeriön määräys A58 nuohouksesta. Huollolle ja tarkastukselle tulee olla nimetty vastuuhenkilö, jonka nimi ja yhteystiedot tulee olla merkittynä turvallisuusasiakirjaan.

9.2 Eläinsuojat

Eläinsuojalla tarkoitetaan tallia ja muuta vastaavaa hevosen pitoon tai säänsuojaksi tarkoitettua rakennusta tai rakennelmaa. Eläinsuojan tulee olla turvallinen, siisti ja hyvin hoidettu. Eläinsuojan tulee olla tiloiltaan ja muilta puitteiltaan toiminnan tarkoitukseen sopivia.

Eläinsuojan tulee täyttää eläinsuojelulainsäädännön (eläinsuojelulaki 247/1996, eläinsuojeluasetus 396/1996 ja maa- ja metsätalousministeriön päätös nro 14/EEO/1998 Hevosten pidolle asetetut eläinsuojeluvaatimukset) vähimmäisvaatimukset rakenteiden, materiaalien, koon ja pitopaikan olosuhteiden suhteen. Hevosen on voitava suojassaan seistä ja levätä luonnollisessa asennossa sekä liikkua. Lattia ei saa olla liukas eikä aukoiltaan sellainen, että hevosen kaviot voivat vahingoittua tai tarttua siihen kiinni. Myös muussa toiminnassa on otettava huomioon hevosen hyvinvointia ja turvallisuutta edistävät seikat, koska ne vaikuttavat hevosen käyttäytymiseen ja siten välillisesti asiakkaan turvallisuuteen.

Hätätilanteessa hevoset on voitava poistaa nopeasti eläinsuojasta. Kulkuväylien ja oviaukkojen on oltava riittävän avaria, jotta henkilöiden ja hevosten on helppo liikkua tilasta toiseen. Eläinsuojassa, jossa karsinat ovat kahdessa rivissä, tulisi karsinarivien välisen käytävän leveyden olla vähintään 2,5 m. Eläinsuojassa, jossa hevosia pidetään sekä pilttuissa että karsinoissa, pilttuu- ja karsinarivin välisen käytävän leveyden tulisi olla vähintään 3,0 m. Eläinsuojan sisäkorkeuden on oltava vähintään 2,2 m (MMMp nro 14/EEO/1998 3 §, vaatimus täytettävä viimeistään 1.1.2014). Käytävillä ja seinustoilla ei tulisi säilyttää tavaroita. Hevosten hoitoon liittyvät välineet tulee mahdollisuuksien mukaan säilyttää omassa tilassaan.

9.3 Aitaukset ja maneesit

Ratsastusalueen tulee olla aidattu. Ratsastusalueen pohjan tulee olla tasainen ja joustava, mutta ei upottava. Ratsastusalueen pohjalla ei saa olla suuria kiviä tai muita kovia esineitä. Ratsastusalueiden aitojen ja hallien seinien sekä pohjien tulee olla turvallisia ja valmistettu hevoselle sopivasta materiaalista. Teräviä kulmia ja piikkejä ei saa olla maassa eikä rakenteissa. Aitojen, seinien ja pohjan kuntoa on tarkkailtava ja huollettava tarvittaessa. Sisäänkäyntien ratsastusalueille tulee olla riittävän leveitä.

Aitauksissa tulisi esittää kieltomerkein, että eläinten ruokinta on kielletty ilman lupaa. Sähköistetyt aidat tulee varustaa varoitusmerkillä sähköistyksestä.

Sisä- ja ulkotiloissa sijaitsevien katsomoiden tulee olla eristetty ratsastusurasta suoja-aidalla. Katsomoihin pääsyn on oltava turvallinen. Yleisö on ohjeistettava toimimaan oikein aitauksien läheisyydessä ja maneesseissa (esim. ei koiria, huutaminen kielletty, tupakointi ja alkoholin käyttö kielletty).

9.4 Tallialueen ympäristö

Toiminnanharjoittajan on huolehdittava alueen riittävästä valaistuksesta. Hyvä valaistus lisää asiakas- ja työturvallisuutta sekä ennaltaehkäisee ilkivaltaa ja rikoksia.

Siirtymisteiden tallilta kentälle tulee olla mahdollisimman turvallisia. Siirtymistiet ja ajotiet suositellaan suunniteltavan siten, että vältetään teiden ylityksiltä. Siirtymisteiden kunnosta on pidettävä huolta (esim. talvikunnossapidossa auras ja liukkaudenesto). Autojen pysäköintialueet tulee sijoittaa siten, etteivät asiakkaat joudu kulkemaan hevosten kanssa eläinsuojasta ratsastusalueelle pysäköintialueen läpi.

Pelastusteiden kulkukelpoisuudesta huolehtiminen ja pelastusyksiköiden pääsy rakennusten ja aitausten lähelle on huomioitava (autojen pysäköinti, lumen auras).

10 REITIT JA YLEISÖTILAISUUDET

10.1 Reitit

Ratsastusreittiä suunniteltaessa tulee kiinnittää huomiota mm. seuraaviin asioihin:

- Ratsastukseen sopiva turvallinen maasto, esim. helppo reitti tehdään profiililtaan lievästi nousevaan ja laskevaan maastoon.
- Riittävän hyvä näkyvyys: Jyrkissä mutkissa ja ratsastusteiden risteyksissä kasvillisuus on raivattava siten, että näkyvyys on riittävä eikä yllättäviä kohtaamisia pääse tapahtumaan. Myös kulku-uran leventäminen lisää turvallisuutta.
- Riittävä etäisyys liikenneväylistä ja muista häiriötä tuottavista lähteistä (Ratsastuskeskuksen suunnittelu- ja rakentamisopas. Rakennustieto, Helsinki 1994).
- Ratsastusreittien mitoitus ja perustaminen: Kaviouran minimileveys on 1 m. Vapaan tilan tarve uran kohdalla on 1,5 m ja korkeussuunnassa 3,0 m. Vapaaseen laukkaan tarvittavan uran leveys on 2,0 m. (Kevyen liikenteen suunnittelu, Tielaitos 1998, SRL:n Hevoskehä materiaali 2003, osa B: Ulkoilu- ja hevosreitit)
- Reiteillä tulisi pitää teiden ylittämiset mahdollisimman vähäisinä.
- Reitin vaikeusaste (maasto, pituus, matkavauhti) tulee suunnitella osallistujaryhmän (taso, ikä, erityisryhmä) mukaan.
- Reittikokonaisuutta suunniteltaessa tulee tehdä riskien arviointi eli miettiä reitin vaaralliset osiot ja toimenpiteet tapaturmien ja onnettomuuksien torjumiseksi.
- Luvan hankinta maanomistajalta/haltijalta. Reittejä suunniteltaessa tulee ottaa huomioon laki yksityisistä teistä (358/1962). Säännölliseen ja järjestettyyn toimintaan tulee pyytää maanomistajan tai tiekunnan lupa. Muissa tapauksissa ratsastus kuuluu jokamiehen oikeuksiin.
- Mikäli ajoteitä joudutaan ylittämään, tulee risteyskohta merkitä tarpeellisilla varoitus-tauluilla (muu vaara –varoitusmerkki).
- Mikäli ratsastusreiteillä joudutaan osaksi kulkemaan ajoteillä/kevytliikenneteillä, tulee näistä laatia selkeät ohjeet asiakkaille.

Reittejä on erilaisia - rakennettuja reittejä ja vaellusreittejä. Vaellusreitit ovat pääasiassa metsä- ja peltoteitä sekä –polkuja, joilla edellä esitetyt suositukset tulee ottaa huomioon mahdollisuuksien mukaan.

Tieliikennelain (267/1981) 46 §:n mukaan ratsastajan on soveltuvin osin noudatettava ajoneuvon kuljettajaa koskevia säännöksiä. Säännösten mukaan ratsastajan paikka on ajoradalla, eivätkä ratsastajat yleisesti saa käyttää kevyen liikenteen väylää. Kuitenkin ratsastus kevyen liikenteen väylällä on tieliikenneasetuksen (182/1982) mukaisesti mahdollista sallia liikennemerkillä (liikennemerkki 427 ”Ratsastustie”).

Järjestyslain (612/2003) 15 §:n mukaan ratsastaminen ja hevos- tai muulla vastaavalla ajoneuvolla ajaminen on kielletty kuntopolulla tai muulla sen kaltaisella juoksuradalla, yleiseen käyttöön kunnostetulla ladulla ja urheilukentällä, jollei muuta ole osoitettu.

10.2 Yleisötilaisuudet

Yleisötilaisuuksia järjestäessään tulee toiminnanharjoittajan, tässä ohjeessa mainitun turvallisuusasiakirjan lisäksi, tarvittaessa tehdä mm.:

- Kokoonjumislain (530/1999) 14 §:n mukainen ilmoitus yleisötilaisuuden järjestämisestä (järjestämipaikan poliisille).
- Terveysturvallisuuslain (763/1994) 13 §:n mukainen ilmoitus laissa erikseen mainituista toiminnoista (esim. elintarvikkeiden valmistus, myynti ja tarjoilu), 18 §:n mukainen ilmoitus talousvetä toimittavasta laitoksesta ja 37 §:n mukainen ilmoitus yleisötilaisuuden, jossa myydään tai luovutetaan elintarvikkeita, järjestämisestä (kunnan terveysturvallisuusviranomaiselle).
- Pelastuslainsäädännön [pelastuslaki (468/2003) ja Valtioneuvoston asetus pelastustoimesta (787/2003)] mukainen pelastussuunnitelma.

Yleisötilaisuuksissa tulee olla riittävä määrä järjestyksenvalvojia (laki järjestyksenvalvo- jista 533/1999). Yleisötilaisuuksissa (esim. kilpailut, muut ratsastustapahtumat) myytävien tai jaettavien tavaroiden (esim. palkinnot) tulee olla turvallisia ja määräysten mukaisia.

Ohjeen liitteessä 4 on esitetty tahoja, joista toiminnanharjoittaja saa opastusta yleisötilai- suutta järjestäessään sekä yleensä yritystoimintaa aloittaessaan ja toiminnan aikana.

11 RATSASTUSVÄLINEET JA HENKILÖNSUOJAIMET

Ratsastusvälineiden ja henkilönsuojainten tulee olla ratsastuskäyttöön soveltuvia ja henki- lönsuojainten (kypärä ja turvaliivit) CE -merkittyjä. Ratsastuksessa suositellaan turvajalus- timien käyttöä.

Ratsastusvälineiden ja henkilönsuojainten tulee olla ehjiä, puhtaita ja helposti saatavilla. Rikkinäiset ja käyttökelvottomat välineet tulee hävittää, jotta ne eivät missään olosuhteissa sekoitu käyttökelpoisten varusteiden kanssa.

Toiminnanharjoittajan on tarkastettava varusteiden (mm. kypärät, satulat, suitset) kunto säännöllisesti sekä huolehdittava varusteiden asianmukaisesta säilyttämisestä ja puhdistamisesta. Ratsastusvälineet ja henkilönsuojaimet tulee huoltaa määräajoin ja niiden huollos- ta ja tarkastuksesta tulee pitää huoltopäiväkirjaa. Välineet ja suojaimet tulee säilyttää ja huoltaa valmistajan antamien ohjeiden mukaisesti. Ratsastusvälineille ja henkilö- suojaimille tulee olla nimetty vastuuhenkilö, jonka yhteystiedot on mainittava turvalli- suusasiakirjassa.

Jos asiakkaat käyttävät omia henkilönsuojaimia ja turvallisuusvälineitä, tulee ohjaajan/kouluttajan varmistaa niiden asianmukaisuus toimintaan nähden. Toiminnanharjoittaja vastaa kaikkien varusteiden ja suojainten asianmukaisuudesta ja valvoo niiden oikeaa käyttöä. Henkilökunnan tulee toimia esimerkillisesti ja käyttää aina tarvittavia ja hyväksytyjä henkilönsuojaimia.

Toiminnanharjoittajan tulee tarkastaa hevosten jalkojen, kavioiden ja kengityksen kunto säännöllisesti. Talvella ulkona ratsastettaessa tulee hevonen varustaa sopivalla kengityksellä.

12 HÄTÄTILANNEVALMIUS

12.1 Ensiapu- ja pelastusvalmius

Hätätilanteiden (esim. onnettomuus-, sairaskohtaus-, tulipalo-, häämyrkytystilanne) varalta tulee olla kirjalliset toimintaohjeet. Ohjeistuksesta on ilmentävä, mitä hätätilanteessa tulee tehdä, vastuut (kuka tekee ja mitä) ja miten apu saadaan paikalle. Tallin/ratsastuskeskuksen ilmoitustaululla ja puhelimen vieressä tulee olla näkyvillä yleinen hätänumero 112 sekä turvallisuusvastaavan, päivystävän lääkärin ja eläinlääkärin numerot. Puhelinnumeroiden vieressä tulee olla kirjalliset soitto-ohjeet, joissa on tallin osoite ja ajo-ohjeet hälytysajoneuvolle. Ohjaajien/kouluttajien olisi hyvä tallentaa matkapuhelimeensa hätäkeskuksen ja turvallisuusvastaavan numerot pikavalintaan.

Toimintaohjeista tulee ilmetä, mitä tehdään onnettomuuden jälkeen: kuka tiedottaa onnettomuudesta omassa organisaatiossa, osallistujien omaisille, tiedotusvälineille; kuka tekee ilmoituksen viranomaisille (kunnan tuoteturvallisuusvalvonta, lääninhallitus tai Kuluttajavirasto, poliisi, työsuojelupiiri); miten jatkohoito järjestetään; miten sattuneet onnettomuudet raportoidaan ja analysoidaan.

Tallilla tulee olla ihmisiä varten oma lääkekaappi/ensiapulaukku. Toiminnoissa tulee olla mukana ja helposti saatavilla riittävä ja toiminnan laatu huomioon ottaen sopiva ensiapu- ja pelastusvälineistö. Ohjaajan tulee varmistaa mahdollisuus hälytyksen tekemiseen. Jos mahdollista, asiakkaille on oltava selkeät opasteet, joiden avulla löydetään puhelinyhteys, jolla voidaan kutsua apua paikalle.

Toiminnanharjoittajan on hyvä selvittää etukäteen, mikä on paikallisen pelastuslaitoksen todellinen toimintavalmiusaika eli aika hälytyksen tekemisestä kohteelle saapumiseen sekä toimintaresurssit. Ajan ollessa pitkä, tulee toiminnanharjoittajan varautua laajemmin oma-toimisiin pelastustoimenpiteisiin.

Rakennuksissa tulee olla pelastusviranomaisen määrittelemä määrä huollettua alkusammutuskalustoa. Alkusammutuskalusto on sijoitettava näkyvälle paikalle ja helposti saataville sekä merkittävä selvästi. Alkusammutuskalusto tulee huoltaa ja tarkastaa määräysten mukaisesti. Myös muu materiaali tulee hankkia sen mukaisesti, minkälaisia vaaratilanteita on arvioitu voivan syntyä.

Tallialueella tulee harjoitella hätätilanteiden varalta nopeaa poistumista kohteesta, myös sitä miten hevoset saadaan poistettua mahdollisimman nopeasti tallista (Suomen Pelas-

tusalan Keskusjärjestön (SPEK) kurssi eläinten pelastamisesta). Mahdollisten hätätilanteiden varalta olisi hyvä tehdä yhteisharjoitus paikallisen pelastusviranomaisen kanssa.

12.2 Hätätilannevalmius vaelluksilla, retkillä ja leireillä

Vaelluksilla ja leireillä tulee kiinnittää erityistä huomiota ensiapuvalmiuteen. Henkilökunnan ensiapukoulutusvaatimukset ovat suuremmat ja ensiapuvälineistön mukana tulee olla tarvittavat varusteet potilaan lämpimänä pitämiseen. Ensiapuvarusteisiin tulee kuulua verenvuodon tyrehtyttämiseen tarvittavat ensiaputarvikkeet sekä lastoitusvälineet, jos apu ei ole saatavilla kohtuullisessa ajassa. Lisäksi ensiapuvarusteisiin tulee sisältyä mahdollisten veritartuntojen varalta mm. kertakäyttökäsineitä ja elvytysuusia.

Ohjaajan tulee varmistaa mahdollisuus avun hälyttämiseen. Matkapuhelimen toimivuus ja akkujen latauksen riittävyys on varmistettava. Reittikuvaus ja –aikataulu tulee jättää tiedoksi toiminnanharjoittajan toimipisteeseen, johon on erikseen nimetty reitin turvallisuudesta vastaava varahenkilö.

Vaelluksilla, retkillä ja leireillä tulee osallistujille antaa toimintaohjeet eksymisen varalta. Lisäksi palvelun tarjoajan tulee tehdä kirjalliset toimintaohjeet myös asiakkaan katoamistilanteen varalta: miten järjestetään etsintä ja hälytetään apua. Kun on perusteltua syytä olettaa henkilön kadonneen tai loukkaantuneen, tulee katoamistapaukset ilmoittaa poliisille. Näissä tapauksissa poliisi johtaa etsintää.

13 ALIHANKINTA JA KARSINAPAIKAN VUOKRAUS

Kulutustavaroiden ja kuluttajapalvelusten turvallisuudesta annetun lain mukaan elinkeinonharjoittaja tai muu palvelun tarjoaja, joka tarjoaa palvelun kuluttajalle, vastaa palvelun turvallisuudesta. Tämä koskee myös vuokraus- ja alihankintatoimintaa. Käytettäessä alihankintapalveluja tulee toiminnanharjoittajan varmistaa kokonaispalvelun turvallisuus (eli palvelupaketin tarjoava toiminnanharjoittaja vastaa koko palvelutapahtuman turvallisuudesta). Alihankintapalveluita koskevat samat turvallisuusvaatimukset kuin pääasiallista toiminnanharjoittajaa.

Suoritettaessa ratsastuspalveluja alihankintatoimintana tulee ratsastuspalveluun sisältyä ammattitaitoinen ohjaaja, tarvittavat ratsastusvälineet ja henkilönsuojaimet. Asiakkaille tulee opastaa varusteiden oikea ja turvallinen käyttö sekä varmistaa asiakkaan osaaminen.

Karsinapaikan vuokraustoiminnassa rakennusten tulee täyttää kohdan 9 vaatimukset rakennusten ja rakenteiden osalta. Karsinapaikan vuokraaville asiakkaille tulee kertoa tallin toimintasäännöt sekä antaa säännöt vuokraajille kirjallisessa muodossa. Toimintasääntöjen tulee olla esillä myös ilmoitustaululla.

Karsinapaikan vuokranneita asiakkaita tulee opastaa turvalliseen toimintaan. Toiminnanharjoittajan tulisi tiedottaa hyvistä reiteistä sekä ohjeistaa asiakkaitaan maastossa ratsastamiseen. Yksin ratsastaminen maastossa ei ole suositeltavaa. Maastossa ratsastavien asiakkaiden ja varsinkin, jos asiakas ratsastaa yksin, tulee asiakkaan kertoa tallin henkilökunnalle kuuluvalla, mihin hän aikoo ratsastaa. Toiminnanharjoittajan tulee ohjeistaa asiakkaitaan liikkumaan liikenteessä ja ratsastusreiteillä sekä huomioimaan muut liikkujat ja esim. naapurit ja maanomistajat.

Vuokraus- ja täysihoidtopalvelusta suositellaan tehtävän kirjallinen sopimus asiakkaiden kanssa.

14 RATSASTUSPALVELUN HEVOSET JA NIIDEN SOVELTUVUUS

Asiakkaiden käyttöön luovutettavien hevosten tulee olla koulutettuja kyseiseen toimintaan. Hevosten tulee olla ihmisystävällisiä ja niiden tulee käyttäytyä mahdollisimman luotettavasti. Ratsastuspalvelussa käytettävien hevosten suositeltava alaikäraja on 5 vuotta.

Jos joissakin palveluissa tai toiminnoissa käytetään vain tiettyjä hevosia, tai jos hevosilla on jotain rajoituksia (esim. ratsastajan painorajoitus), tulee nämä tiedot merkitä turvallisuusasiakirjaan.

Toiminnanharjoittajalla ja työntekijöillä tulee olla riittävä kokemus eläinten kanssa toimimiseen. Jos palveluun osallistuja on kokematon toimimaan hevosen kanssa, tulee ohjaajan/kouluttajan valvoa jatkuvasti eläinten kanssa toimimista mahdollisten yllättävien tilanteiden varalta.

Hevosten kuljetuksesta ja lastauksesta vastaa aina toiminnanharjoittaja. Lastauksen aikana tulee sivullisten olla riittävän etäällä lastaustilanteesta.

Toiminnan tulee täyttää eläinsuojelulain ja -asetuksen sekä maa- ja metsätalousministeriön päätöksen nro 14/EEO/1998 määräykset, joissa säädetään mm. eläinten pitopaikkaan, hoitoon ja kohteluun liittyviä seikkoja.

15 ELINTARVIKETURVALLISUUS

Toiminnanharjoittajan tulee varmistaa, että ratsastuspalvelun yhteydessä (esim. vaellukset, leirit, erilaiset yleisötilaisuudet) mahdollisesti myytävät/tarjottavat elintarvikkeet ovat turvallisia. Mikäli palveluun sisältyy ateriapalveluja, toiminnanharjoittajan tulee aina ottaa yhteyttä kunnan terveystarkastajaan ja selvittää, millä edellytyksin ruokaa voidaan valmistaa ja/tai tarjota, ja mitä asioita omavalvonnassa tulee huomioida.

Terveysuojelulain (763/1994, muutoksineen) 36 §:n mukaan toiminnanharjoittajan on tunnettava elintarvikkeiden käsittelyyn liittyvät hygieeniset vaarat yrityksessään ja laadittava suunnitelma ja toteutettava se terveyshaittoja aiheuttavien epäkohtien estämiseksi ja poistamiseksi (omavalvonta).

Terveysuojelulain 40 §:n mukaan toiminnanharjoittajan on vastattava, että kaikilla elintarvikehuoneistoissa työskentelevillä on tehtäviensä suorittamisen kannalta riittävä elintarvikehygieeninen osaaminen ja työntekijää tulee tarvittaessa kouluttaa ja neuvoa elintarvikehygieniassa. Lisäksi henkilöt, jotka käsittelevät työssään helposti pilaantuvia pakkaamattomia elintarvikkeita joutuvat hygieniasaamisasetuksen (1115/2001) ja asetuksen muutoksen (1227/2002) mukaan osoittamaan elintarvikehygieenistä osaamistaan joko suorittamalla erityisen osaamistestin tai hyväksyttävällä tutkinnolla tai koulutuksella.

16 ILMOITUKSET JA VAKUUTUKSET

16.1 Ilmoitukset

Yleisötilaisuuksia järjestäessään, tulee toiminnanharjoittajan tehdä tarvittaessa kohdan 10.2. mukaiset ilmoitukset. Jos hevosten pito on ammattimaista tai muutoin laajamittaista, tulee toiminnanharjoittajan tehdä eläinsuojelulainsäädännön [(eläinsuojelulaki 247/1996) ja eläinsuojeluasetus (396/1996)] mukaisesti kirjallinen ilmoitus sen läänin lääninhallitukselle, jonka alueella toimintaa harjoitetaan. Ilmoitusvelvollisuus koskee myös eläinten ammattimaista tai laajamittaista myymistä, välittämistä, vuokraamista, kasvattamista, valmentamista ja kouluttamista sekä säilytettäväksi ja hoidettavaksi ottamista ja opetuksen antamista eläinten käytössä.

Eläinsuojelulainsäädännön mukaisesti toiminnanharjoittajan on pidettävä luetteloa toiminnan kohteena olevista eläimistä.

16.2 Vakuutukset

Toiminnanharjoittajan tulee ottaa työsuhteessa oleville henkilöille lakisääteiset henkilövakuutukset (eläke- ja tapaturmavakuutukset). Lakisääteisten vakuutusten lisäksi toiminnanharjoittajan on hyvä vakuuttaa itsensä ja henkilökuntansa vapaaehtoisten tapaturmaturvien lisäksi ainakin toiminnan vastuuvakuutuksella. Vastuuvakuutuksen kattavuus tulee arvioida tapauskohtaisesti. Vakuutus on hyvä ottaa myös tilapäistyöntekijöille. Jos toiminnanharjoittaja ei ole ottanut tapaturmavakuutusta tilapäistyöntekijöille, siitä tulee ilmoittaa heille selvästi.

Yleisötapahotumien järjestämisen yhteydessä toiminnanharjoittajan tulee huolehtia vakuutusturvastaan, erityisesti vastuuvakuutuksesta. Erilaisiin ratsastuspalveluihin osallistuville voidaan harkita erilaisia vapaaehtoisia ryhmävakuutuksia tai varmistaa, että osallistujien tapaturmavakuutusturva on muulla tavoin hoidettu. Esim. Suomen Ratsastajainliiton jäsenratsastuskoulut ja -harrastetallit ovat ryhmävastuuvakuutuksen piirissä. Niissä säännöllisesti ja satunnaisesti ratsastavat ovat ryhmätapaturmavakuutuksen piirissä. Asiakkaille on kerrottava, jos heitä ei ole tapaturmavakuutettu toiminnanharjoittajan puolesta.

Vakuutuksiin liittyy omavastuu ja korvauksen enimmäismäärä sekä vakuutusehdoissa olevat rajoitukset. Hinnoitteluun vaikuttavat mm. toiminnan liikevaihto, riskialttius ja haettavan vakuutusturvan määrä.

Jos toimintaan kuuluu irtainta omaisuutta tai kiinteitä tiloja, myös ne on suositeltavaa vakuuttaa. Suositeltavaa on ottaa toimintaa aloitettaessa yhteyttä omaan vakuutusyhtiöön ja keskustella tarkemmin oman toimintansa vakuutustarpeesta. Tapahtuman vastuullisen järjestäjän ja tilaajan on hyvä laatia riittävän kattava ja yksityiskohtainen kirjallinen sopimus, josta ilmenee mm. eri osapuolten tehtävät, vastuut ja velvoitteet sekä vakuutusturvan järjestäminen.

17 TUOTETURVALLISUUSLAINSÄÄDÄNNÖN MUKAINEN VALVONTA

Kulutustavaroiden ja kuluttajapalvelusten turvallisuudesta annetun lain 3 §:n mukaisesti ratsastuspalvelun turvallisuudesta vastaa ensisijaisesti palvelun tuottava toiminnanharjoittaja.

Tuoteturvallisuuslainsäädännön mukaiset kuluttajapalveluiden valvontaviranomaiset ovat Kuluttajavirasto, lääninhallitukset ja kuntien valvontaviranomaiset.

Kulutustavaroiden ja kuluttajapalvelusten turvallisuudesta annetun lain 29 §:n mukaan elinkeinonharjoittajan ja muun palvelun tarjoajan on annettava valvontaviranomaiselle tämän määräämässä ajassa lain noudattamisen valvonnassa tarpeelliset tiedot. Jos palvelu aiheuttaa vaaraa kuluttajan terveydelle voi viranomaisen kieltää palvelun tarjoamisen määrääjäksi tai ääritapauksessa asettaa suorituskiellon. Suorituskieltoa tehostetaan uhkasakolla ja siitä tiedotetaan.

18 OHJEIDEN TOTEUTTAMINEN

Hevosopisto Oy, Lastensuojelun Keskusliitto, Suomen Hippos ry, Suomen Ratsastajainliitto ry, Suomen Vakuutusyhtiöiden keskusliitto ja Tapiola -ryhmä pyrkivät myötävaikuttamaan siihen, että näitä ohjeita noudatetaan.

19 OHJEIDEN VOIMAANTULO

Nämä ohjeet tulevat voimaan 8 päivänä heinäkuuta 2004.

20 MUITA MÄÄRÄYKSIÄ, OHJEITA JA SUOSITUKSIA

20.1 Soveltuvaa lainsäädäntöä

- Asetus eläinten kuljetuksesta (491/1996)
- Asetus valmismatkasta annettavista tiedoista (1085/1994)
- Elintarvikelaki (361/1995)
- Eläinsuojelulaki (247/1996) ja Eläinsuojeluasetus (396/1996)
- Hevosten pidolle asetettavat eläinsuojeluvaatimukset. Maa- ja metsätalousministeriö. Päätös nro 14/EEO/1998.
- Hygieniaoasaamisasetus (1115/2001 ja 1227/2002) (Sosiaali- ja terveysministeriön asetus elintarvikehuoneistossa työskentelevältä vaadittavasta elintarvikehygieenisestä osaamisesta ja osaamisen testaamisesta)
- Järjestyslaki (612/2003)
- Kokoontumislaki (530/1999)
- Kuluttajansuojalaki (38/1978)
- Laki kulutustavaroiden ja kuluttajapalvelusten turvallisuudesta (75/2004)
- Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä (504/2002)
- Laki yksityisistä teistä (358/1962)
- Luonnonsuojeluasetus (160/1997)

- Luonnonsuojelulaki (1096/1996)
- Maankäyttö- ja rakennuslaki (132/1999)
- Pelastuslaki (468/2003) ja Valtioneuvoston asetus pelastustoimesta (787/2003)
- Rikosrekisterilaki (770/1993)
- Sisäasiainministeriön määräys nuohouksesta A58
- Sosiaali- ja terveysministeriön asetus eräistä terveydensuojelulaissa tarkoitetuista huoneistoista tai laitoksista sekä ilmoituksesta liikkuvasta ajoneuvosta tai laitteesta (167/2003)
- Sosiaali- ja terveysministeriön asetus pienten yksiköiden talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista (401/2001)
- Sosiaali- ja terveysministeriön asetus talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista (462/2000)
- Terveydensuojelulaki (763/1994) ja Terveydensuojeluasetus (1280/1994)
- Tieliikennelaki (267/1981) ja Tieliikenneasetus (182/1982)
- Tuotevastuulaki (694/1990)
- Työturvallisuuslaki (738/2002)
- Tapaturmavakuutuslaki (608/1948)
- Ulkoilulaki (606/1973)
- Vahingonkorvauslaki (412/1974)
- Valmismatkalaki (1079/1994)
- Valtioneuvoston päätös henkilönsuojaimista (1406/1993)
- Valtioneuvoston päätös koneiden turvallisuudesta (1314/1994)
- Ympäristöministeriön asetus rakennusten paloturvallisuudesta. Suomen rakentamismääräyskokoelma E1. Määräykset ja ohjeet. Helsinki 2002.
- Ympäristöministeriön asetus tuotanto- ja varastorakennusten paloturvallisuudesta. Suomen rakentamismääräyskokoelma E2 (uusittavana).
- Ympäristönsuojelulaki (86/2000)
- Ympäristönsuojeluasetus (169/2000).

Ajantasainen lainsäädäntö löytyy esim. oikeusministeriön ja Editan ylläpitämästä säädöstietopankista <http://www.finlex.fi/>.

20.2 Standardeja

- **SFS-EN 1384:** *Helmets for equestrian activities*. Ratsastuskypärät.
- **EN 13158:** *Protective clothing – Protective jackets, body and shoulder protectors for horse riders – Requirements and test methods*. Suojavaatetus – Ratsastajien suojatakit ja vartalon – ja olkapäiden suojaimet. Vaatimukset ja testausmenetelmät.
- **SFS 5900:** *Fire precaution of hot works during assembly, maintenance and repair works*. Tulitöiden paloturvallisuus asennus-, huolto- ja korjaustöissä.

20.3 Ratsastukseen sekä turvallisuuteen liittyvää kirjallisuutta

- Alkusammutusopas. Suomen Palopäälystöliitto ry, Helsinki 2000.
- BS 8800:fi. Ohje työterveys- ja –turvallisuusjärjestelmistä. Suomen Standardisoimisliitto, Helsinki 1998.
- Ensiapuopas. Duodecim, Suomen Punainen Risti. Gummerus 2003.
- Esteettömät liikuntatilat. Opetusministeriö, Liikuntapaikkajulkaisu 63. Rakennustieto Oy, Helsinki 1997.
- Hevoskehämateriaali. Etelä-Suomen hevosalan esiselvitys –hanke. Laurea – ammattikorkeakoulu, Hyvinkää 2003.
- Hevostaitokansio. Suomen Ratsastajainliitto ry, Helsinki 2002.
- Hevostallien ympäristönsuojeluohje. Ympäristöministeriön moniste 121. Helsinki 2003.
- Kevyen liikenteen suunnittelu, Tielaitos 1998.
- Lasten kanssa työskentelemään valittavien henkilöiden rikostaustan selvittäminen <http://www.mol.fi/ammait/rikostaustalaki.html>
- Maa- ja metsätalousministeriön rakentamismääräykset ja ohjeet. Maa- ja metsätalousministeriön rakentamisohjekokoelma sisältää ministeriön määräykset ja suositukset sille talonrakennustoiminnalle, johon maatilahallinnon kautta myönnetään rahoitustukea.
- Maatalousrakennusten paloturvallisuus RMO C5. Maa- ja metsätalousministeriö. (uusittavana)
- Ohjaajan peruskansio. Suomen Hippos ry, 2002.
- Pelastussuunnitelma, opas yrityksille ja laitoksille. Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö. Helsinki 2004.
- Pk -yritysten riskienhallinta www.pk-rh.com.
- Ratsastuskeskuksen rakentamisopas. Rakennustieto 2004.
- Riskin arviointi. Työsuojeluoppaita ja –ohjeita 14. Sosiaali- ja terveysministeriö. Tampere 2002.
- Suomen Ratsastajainliitto ry:n ratsastusradan liikennesäännöt: <http://www3.webotek.com/cgi-bin/iisi3.pl?cid=ratsastus&mid=133&sid=20081>
- Tavoitteena terve ja hyvinvoiva hevonen. Maa- ja metsätalousministeriö, Elintarvike- ja terveysosaston julkaisuja, Helsinki 2004.
- Ulkoilureittien suunnittelun ja toteuttamisen periaatteet www.suomenlatu.fi/poluistareiteiksi.

MALLI TURVALLISUUSASIAKIRJAKSI

1. Turvallisuudesta vastaava henkilö ja hänen varahenkilönsä
 - henkilöiden nimet ja yhteystiedot (puhelinnumerot)
 - tehtävien määrittely:
 - Esim. – yleinen turvallisuuden valvonta, suunnittelu ja ohjeistus
 - henkilökunnan koulutus ja harjoittaminen
 - alkusammutus- ja ensiapuvälineistä vastaaminen
 - onnettomuuksien ja läheltä piti –tilanteiden raportointi ja seuranta
 - pelastusteiden kulkukelpoisuuden valvonta.
2. Työntekijöiden toimenkuvat
 - henkilön nimi tai asema ja yhteystiedot
 - tarvittaessa ohjaajan ammattitaito/ koulutus
 - tehtävien määrittely
 - tehtävät onnettomuustilanteissa.
3. Asiakkaat ja asiakasryhmät
 - toiminnanharjoittajan määrittelemä yhtäaikainen enimmäismäärä asiakkaita eri toiminnoissa
 - mahdolliset ikä-, kunto-, taito- ym. vaatimukset (esim. ratsastuksen perustaidot)
 - mahdolliset rajoitukset (esim. päihteiden käytön kieltäminen)
 - toiminta olosuhteiden muuttuessa
 - asiakkaiden varustautuminen esim. vaatetuksen suhteen
 - asiakkaiden opastaminen (tallisäännöt, hevosten käsittely ja hoito, turvallisuusvälineiden ja henkilönsuojainten käyttö, hätätilanteissa toimiminen, hevosen kanssa liikenteessä liikkuminen).
4. Hevoset
 - luettelo hevosista
 - eri hevosten rajoitukset, hoidon erityisohjeet
 - eri toiminnoissa käytettävät hevoset.
5. Rakennukset ja rakenteet
 - luettelo rakennuksista ja rakenteista
 - kartta/piirros rakennusten ja rakenteiden sijainnista
 - tarkastuksesta ja huollosta vastaavan nimi ja yhteystiedot
 - tarkastus ja huolto
 - huoltosuunnitelma (milloin ja mitä tarkastetaan ja huolletaan)
 - huoltopäiväkirja (merkitään esim. päiväkirjaan)
 - sammutus- ja pelastustehtävien järjestelyt
 - paloturvallisuus (luettelo palokalustosta esim. palovaroittimet, sammuttimet ja sammutuspeitot sekä niiden sijainti)
 - suoritettut palotarkastukset, nuohous, käsiammuttimien huolto ja tarkastus (merkitään esim. päiväkirjaan)
 - reitit (kts. liite 2).

6. Ratsastusvälineet ja henkilönsuojaimet
 - luettelo ratsastusvälineistä ja henkilönsuojaimista, niiden säilytyspaikka ja hankinta-aika
 - vastuuhenkilön nimi ja yhteystiedot
 - tarkastus ja huolto
 - huoltosuunnitelma (milloin ja mitä tarkastetaan ja huolletaan)
 - huoltopäiväkirja (merkitään esim. päiväkirjaan).
7. Muut välineet ja varusteet
 - luettelo välineistä ja varusteista, niiden säilytyspaikka ja hankinta-aika
 - vastuuhenkilön nimi ja yhteystiedot
 - tarkastus ja huolto
 - huoltosuunnitelma (milloin ja mitä tarkastetaan ja huolletaan)
 - huoltopäiväkirja (merkitään esim. päiväkirjaan).
8. Riskien arviointi ja turvallisuuden suunnittelu (koko alueen kattava riskien arviointi)
 - mitä vaaroja on (fyysiset ja psyykkiset vaarat)?
 - mitä vaaroista voi seurata?
 - toimenpiteet vaarojen poistamiseksi tai tapaturmien ja onnettomuuksien ennalta ehkäisemiseksi (esim. turvallisuusvälineiden ja henkilönsuojainten käyttö, asiakkaiden opastus, olosuhderajoitukset, oppaiden perehdytys ja toiminta)
 - tapaturman tai onnettomuuden jälkeen tehtävät toimenpiteet (jälkihoito, tiedottaminen, viranomaisille ilmoittaminen, raportointi, korvaukset).
9. Toimintaohje onnettomuus- ja hätätilanteita varten (esim. sairaskohtaus, tapaturma, tulipalo)
 - keinot ja ohjeet avun hälyttämisestä ja varajärjestelmästä
 - työnjako ja johtamisvastuu
 - toimintajärjestys ja ensiavun antaminen
 - luettelo ensiapuvälineistä ja pelastusvälineistä sekä niiden sijainti
 - evakuointisuunnitelma
 - etsintäsuunnitelma
 - hätätilannekoulutuksen päiväkirja.
10. Onnettomuuskirjanpito ja onnettomuuden syyn tutkinta (onnettomuudet ja vakavat läheltä piti –tilanteet)
 - kuvaus onnettomuuskirjanpidon ja -tutkinnan järjestämisestä
 - tapausilmoituslomakkeen täyttäminen
 - lomakkeen palauttaminen vastuuhenkilölle
 - onnettomuuden analysointi (esim. mitkä tekijät johtivat onnettomuuden syntymiseen?)
 - vastaavien tapausten varalta ennalta ehkäisevien toimenpiteiden miettiminen ja toimeen paneminen sekä vastuuhenkilön nimeäminen ja aikataulun tekeminen toimenpiteiden toteuttamiseen
 - tapauksesta tiedottaminen (vastuuhenkilö ja tiedottamistapa)
 - tapauksesta ilmoittaminen (kunnan tuoteturvallisuusvalvontaviranomainen, lääninhallitus, Kuluttajavirasto, työsuojelupiiri, poliisi, vakuutusyhtiö).

**MALLI TURVALLISUUSSUUNNITELMAKSI VAELLUKSILLE,
MAASTORATSASTUKSILLE JA LEIREILLE**

1. Toiminnan kuvaus
 2. Turvallisuudesta vastaava henkilö ja hänen varahenkilönsä sekä heidän yhteystietonsa (erikseen maastossa ja toimipaikalla)
 3. Ajo-ohjeet tai muut ohjeet leirille saapumiseen (myös pelastus- ja sairaankuljetusyksikköjen kulkureitit)
- Tai
4. Vaelluksella tai maastoratsastuksessa: reittiselostus, lähtöpaikka, paluupaikka, päivämatkat, yöpymis- ja taukopaikat, toimintapaikat. Liitteenä kartta, johon on merkitty selkeästi edellä mainitut kohdat.
 5. Toimintaan liittyvät riskit
 6. Riskien hallinta:
 - Asiakkaiden enimmäismäärä
 - Käytettävät hevoset
 - Rajoitukset (säättila, muut olosuhteet, päihteet)
 - Ohjaajien pätevyysvaatimukset
 - Ohjaajien toiminta ennen ohjelman alkua (esim. turvallisuuden ja varusteiden, mm. ensiapuvälineiden, hälytysyhteyden, varmistaminen)
 - Asiakkaiden perehdyttäminen ja opastaminen toimintaan
 - Käytettävät varusteet: henkilönsuojaimet, ratsastusvälineet
 - Liikenneturvallisuus
 - Erityisvarusteet
 - Elintarvikkeiden ja veden kuljetus ja säilytys
 - Paloturvallisuus (esim. palovaroittimet, tulen käsittely, materiaalien paloturvallisuus, telttamajoituksessa sammutusvesiastia ja kipinämikron käyttäminen)
 7. Toiminta olosuhteiden (esim. säätilan) muuttuessa
 8. Toiminta fyysisen vamman sattuessa asiakkaalle tai työntekijälle
 9. Toiminta muissa onnettomuus- ja vahinkotilanteissa (esim. tulipalo, häämyrkytys)
 10. Yleisiä toimintaohjeita (esim. tulen käsittely, metsäpalovaroitukset)
 11. Toiminta tapaturman tai onnettomuuden jälkeen:
 - Raportointi (esim. onnettomuuskirjapito)
 - Tapahtumasta tiedottaminen (esim. tiedotuksesta vastaava henkilö ja toimintatapa)
 - Viranomaisille ilmoittaminen (kunnan tuoteturvallisuusvalvontaviranomainen, lääninhallitus, Kuluttajavirasto, työsuojelupiiri, poliisi)
 - Jälkihoito (esim. mahdollinen kriisiapu)
 12. Muut huomioitavat asiat.

TAPAUSSILMOITUSLOMAKE

Täytä lomake mahdollisimman pian tapahtuman (onnettomuuden tai läheltä piti –tilanteen) jälkeen. Palauta lomake täytettynä yrityksessänne sovitulle yhdyshenkilölle. Jatka lomaketta tarvittaessa kääntöpuolelle.

Onnettomuuden tai läheltä piti -tilanteen tapahtumapaikka	Päivämäärä ja kellonaika
Loukkaantuneen henkilön henkilötiedot	
Nimi	Henkilötunnus
Osoite	Puhelinnumero
Sähköpostiosoite	
Tiedot tapahtumasta	
Minkälaisessa toiminnassa tapahtuma sattui?	
Tapahtuman kuvaus (yksityiskohtainen kuvaus, miten onnettomuus tai läheltä piti –tilanne sattui?)	
Tapahtuman seuraukset (esim. vamman laatu, loukkaantuneiden määrä)	
Mitä olisi voinut sattua?	
Sääolosuhteet tapahtuman aikana	
Tapahtuman syyt	
Miten tapaturma voitaisiin vastaisuudessa välttää / Toimenpide-ehdotuksia?	
Lisätietoja:	
Tapahtumasta on otettu yhteyttä:	
<input type="checkbox"/> Poliisi <input type="checkbox"/> Pelastuslaitos <input type="checkbox"/> Turvallisuusvastaava	<input type="checkbox"/> Vakuutusyhtiö <input type="checkbox"/> Kuluttajavirasto/ kunnan tuoteturvallisuusvalvontaviranomainen
Päivämäärä, nimi, nimen selvennys ja puhelinnumero	

YHTEYSTAHOJA

Seuraavaan listaan on kerätty viranomais- ja muita tahoja, joilta saa opastusta ja neuvoja ratsastuspalvelutoimintaa aloitettaessa ja toiminnan aikana. Heiltä saa tietoa olemassa olevista määräyksistä ja vinkkejä turvallisuuden parantamiseksi. Lista on ohjeellinen eikä mahdollisesti sisällä kaikkia tahoja.

- Kuluttajavirasto (tuoteturvallisuusvalvonnan valtakunnallinen osaamiskeskus)
- Kunnan elinkeinoasiamies (yrityksen perustamiseen liittyvät asiat)
- Kunnan rakennusvalvontaviranomainen (rakennuksen rakentaminen, korjaaminen ja käyttötarkoituksen muuttaminen)
- Kunnan terveydensuojeluviranomainen/tuoteturvallisuusvalvontaviranomainen (tuoteturvallisuus- ja elintarvikeasiat, talousvesi, eläinsuojelu)
- Kunnan ympäristölupaviranomainen
- Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen
- Lääninhallitukset
- Maaseutukeskukset (maatilojen neuvontapalvelut)
- Matkailun edistämiskeskus, MEK (markkinoinnista ulkomailla ja tietoja palvelujen tuottajista)
- Paikallinen pelastuslaitos (palotarkastaja)
- Paikallinen poliisilaitos (ilmoitus yleisötilaisuudesta, järjestyksenvalvonta)
- Paikallinen työsuojelupiiri
- Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö (SPEK) (Pelastussuunnitelman laadintaopas, julkaisut, kurssit)
- Suomen matkailun kehitys Oy
- Suomen Vakuutusyhtiöiden Keskusliitto (SVK) (Vahingontorjuntamateriaalia)
- TE -keskus
- Turvatekniikan keskus (TUKES) (sähköturvallisuus)
- Vakuutusyhtiöt (vakuutukset, turvapalvelut, suojeleohjeet, oppaat)

LAJILIITTOJA, JÄRJESTÖJÄ JA YHDISTYKSIÄ

(yhteystiedot perustuvat 8.7.2004 tietoihin)

Lastensuojelun keskusliitto
Armfeltintie 1
00150 Helsinki
puh. (09) 3296 011
www.lskl.fi

Suomen Ratsastuspedagogit ry
Suomen Ratsastajainliitto ry
Radiokatu 20
00093 SLU
puh. (09) 2294 510

Suomen Hevosenomistajien Keskusliitto ry
PL 56
02601 Espoo
puh. (09) 5413 472
www.shkl.net

Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö, SPEK
Ratamestarinkatu 11
00520 Helsinki
puh. (09) 476 112
www.spek.fi

Suomen Vakuutusyhtiöiden Keskusliitto ry
Bulevardi 28
00120 Helsinki
puh. (09) 680 401
www.vakes.fi

Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus
(MTT)
Hevostalous
Varsanojantie 63
32100 Ypäjä
puh. (02) 763 6560
www.mtt.fi

Suomen Hippos ry
Tulkinkuja 3
02650 Espoo
puh. (09) 511 001
www.hippos.fi

Suomen Liikunta ja Urheilu ry
Radiokatu 20
00093 SLU
puh. (09) 348 121
www.slu.fi

Suomen Ratsastajainliitto ry
Radiokatu 20
00093 SLU
puh. (09) 2294 510
www.ratsastus.fi

OHJEITA TALLILLA LIIKKUJILLE

1. Noudata palveluntarjoajan ja/tai tallin henkilökunnan antamia ohjeita. Tallin säännöt ovat tärkeitä turvallisuuden ja viihtyvyyden vuoksi. Tutustu tallin ilmoitustauluun. Sieltä saat lisäohjeita turvalliseen tallilla liikkumiseen. Turvallisuus on kaikkien yhteinen asia.
2. Kulutustavaroiden ja kuluttajapalvelusten turvallisuudesta annetun lain (75/2004) mukaan ratsastuspalvelun tarjoaja vastaa siitä, että palvelu on turvallinen.
3. Talli on hevosten koti, joten siellä tulee käyttäytyä asiallisesti ja rauhallisesti ja välttää esimerkiksi juoksemista ja huutamista.
4. Älä koske hevosiin ilman tallin henkilökunnan tai omistajan lupaa.
5. Älä mene karsinoihin ja tarhoihin ilman lupaa.
6. Hevosia ei saa ruokkia eikä niille saa antaa makupaloja ilman lupaa.
7. Jos käyt rehuhuoneessa, sulje huoneen ovi aina käyntisi jälkeen.
8. Jos tuot omia lemmikkieläimiä tallin alueelle, pidä ne remmiin kiinnitettyinä.
9. Hevoset saattavat pelästyä lepattavista kankaista ja sateenvarjosta, joten pidä niitä varoen.
10. Älä työnnä lastenvaunuja hevosten lähelle, hevonen saattaa pelästyä niitä.
11. Tupakointi on kielletty tallialueella, paitsi tupakointiin osoitetuilla paikoilla.
12. Ratsastusta katsellessasi, älä anna ohjeita ratsastajille. Se on ratsastuksen opettajan/ohjaajan tehtävä.
13. Pidä huolta erityisesti lapsista. Opasta lapset toimimaan ohjeiden mukaan.
14. Varo sähköistettyjä tarha-aitoja. Sähköistetyt aidat on merkitty varoituskyltillä.
15. Autot tulee pysäköidä vain niille osoitetuille paikoille.
16. Jos huomaat, ettei jokin asia ole kunnossa, ilmoita siitä välittömästi tallin henkilökunnalle.

OHJEITA RATSASTAJILLE

1. Noudata ohjaajan/kouluttajan/palvelun tarjoajan antamia ohjeita. Tiedosta ratsastukseen liittyvät riskit. Tallin ilmoitustaululta saat lisäohjeita turvalliseen toimintaan. Turvallisuus on kaikkien yhteinen asia.
2. Ratsastuspalvelun tarjoaja on vastuussa siitä, että palvelu on turvallinen. Laki kulutustavaroitten ja kuluttajapalvelusten turvallisuudesta (75/2004).
3. Ilmoita etukäteen (lomakkeella tai suullisesti) järjestäjälle mahdollisista liikkumisrajoitteista, sairauksista ja allergioista. Näin järjestäjä voi varautua asiaan ja tarvittaessa muokata ohjelmaa sopivaksi. Ole rehellinen ratsastustaidoistasi.
4. Ennen hevosen selkään nousua, laita ratsastuskypärä päähän ja kiinnitä se kunnolla. Huolehdi, että jalassasi on ratsastukseen soveltuvat jalkineet ja päälläsi asianmukainen vaatetus.
5. Ratsaille noustessasi, hevosen on seistävä suorana paikallaan, paino kaikilla jaloilla, pää ylhäällä, ohjat lyhyinä. Tarpeen vaatiessa voit käyttää koroketta. Nouse aina satulaan hevosystävällisesti: älä töki hevosta jalallasi kylkeen, äläkä rojahda satulaan raskaasti. Vietyäsi oikean jalkasi satulan yli, aseta jalkateräsi ensin jalustimeen ja laskeudu vasta sen jälkeen pehmeästi satulaan.
6. Lähe liikkeelle vasta, kun ohjaaja antaa siihen luvan tai ryhmän kanssa on siitä erikseen sovittu.
7. Keskity ratsastukseen. Katso aina kulkusuuntaan niin, että pysyt ajan tasalla ja voit ennakoida tulevan tilanteen. Pidä ohjat pitkinäkin niin, että saat ne tarvittaessa helposti lyhyiksi.
8. Hevonen aistii helposti mielialasi, asenteesi ja tunteesi.
9. Säilytä aina riittävä etäisyys edelläsi kulkevaan ratsukkoon. Jos ratsastat liian lähellä edellä olevaa hevosta, se saattaa ärsyntyä ja jopa potkaista. Älä myöskään ratsasta toisen ratsukon vierelle. Tämä voi laukaista hevosissa kilpailuvietin.
10. Pyri ratsastaessasi mahdollisimman kevyeen apujen käyttöön. Käytä kuitenkin apuja aina niin, että hevonen reagoi eikä kyseenalaista apujasi. Hevonen pitää selkeistä rajoista.
11. Jos putoat satulasta, irrota ohjista. Älä jää raahautumaan hevosen mukana. Aidatulla alueella hevosen saa suhteellisen nopeasti kiinni. Jos joku muu putoaa hevosen selästä, pysy rauhallisena. Pysäytä hevosesi ja rauhoita sitä. Odota ohjaajan ohjeita. Älä huuda, jos säikähdät, hevonen voi pillastua kovista äänistä.
12. Älä koskaan tupakoi hevosen selässä tai sen lähellä.

Palvelun turvallisuudesta on vastuussa palvelun järjestäjä. Epäillessäsi palvelun turvallisuutta voit kysyä asiasta palvelun tarjoajalta ja tarvittaessa ilmoittaa asiasta kunnan terveystarkastajalle, lääninhallitukseen tai Kuluttajavirastoon, puh. (09) 77 261. Ilmoituksen voi tehdä myös Kuluttajaviraston [www-sivuilla \(www.kuluttajavirasto.fi\)](http://www.kuluttajavirasto.fi).